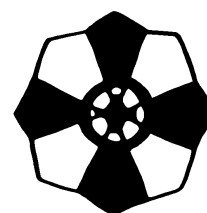

SPÅNGA BYGDEN

Nr 89

Maj 2004

Spånga Fornminnes- och Hembygdsgille

SPÅNGA BYGDEN

Utges av Spånga Fornminnes- och Hembygdsgille, som tillhör Stockholms läns Hembygdsförbund. Utkommer med fyra nummer om året.

Redaktion

Inga-Britt Häggström, Agne Holmer, Hans Lennbom, Leif Lennbom, Carin Ljung

Innehåll

Årsstämman 2004	3
Sköldqvists Blommor	6
Dynamik i kubik – Spånga Centrum...	9
Länsförbundets årsmöte	12
Rabarberrecept	14
Efterlysning	16
Inför Hemslöjdens dag	17
Internationella Hembygdsdäktens dag	18
Öppet hus på Nälsta gård	19
Nya medlemmar	20

Omslagsbild: Sigge Sport-huset (troligen fotograferat på 1950-talet)

Spånga Fornminnes- och Hembygdsgille

Box 3303 163 03 SPÅNGA

Postgiro 26 50 62-0

Adress till Nälsta gård: Rättar Vigs väg 95, Spånga

Hemsida: www.hembygd.se/stockholm/spanga

Hembygdsgilletts årsstämma 2004 av Carin Ljung

Den 7 mars 2004 hölls årsmötet traditionsenligt i Spånga församlingshus. 54 medlemmar hade slutit upp och bänkat sig kring kaffeborden.

Stämman öppnades av ålderman Gösta Garberg, som ville slå ett slag för namnet Spånga. Hans erfarenhet var, att vid samtal med främst nyinflyttade spångabor, de inte använder namnet Spånga för att beteckna sin hemort. Istället säger de sig bo i Flysta, Bromsten, Tensta, Kälvesta eller Nälsta. Gösta uttryckte sin oro över att namnet Spånga till slut bara skulle komma att gälla Spånga station. Är hans farhågor befogade? Han uppmanade oss alla att i första hand använda Spånga när vi beskrev var vi bodde, och först som en precisering tillfoga delnamnet, t ex Flysta.

Karl-Gunnar Bäck valdes till mötesordförande och talade om den trevnad som fanns inom föreningen med dess välskötta finanser. Han framhöll att i tider av yttre oro det var särskilt viktigt att hålla fast vid gamla traditioner som gällde hembygden. Avslutningsvis passade han på att ge en ros åt Tensta som startar så många intressanta projekt.

Efter detta föredrogs rådets verksamhetsberättelse och resultaträkning, varpå rådet beviljades ansvarsfrihet för det gångna året. Därpå valdes rådsmedlemmar för det kommande året. Rådet fick följande utseende:

Ålderman: Gösta Garberg

Ledamöter: Inga-Britt Häggström, Olle Magnusson, Leif Lennbom och Lil Rysanell.

Bisittare: Stig Eriksson, Agne Holmer, Siv Jonsson och Hans Lennbom.

Ersättare: Siv Gustafsson och Carin Ljung.

Granskningsmän: Harry Kårsjö och Britt Lundborg

Ersättare: Erik Johansson

Valberedning: Inga Schüberg (sammankallande), Kerstin Åslund och Clary Holmer.

Årsavgiften från och med 2005 bestämdes till 120 kronor per medlem och 20 kronor för familjemedlemmar. Kassören redogjorde för de ökade förvaltningskostnader för Nälsta gård, som lett fram till beslutet om höjning.

Därpå berättade Gösta Garberg om den kommande vårutflykten som äger rum den 8 maj och går till Järfälla kyrka och tingsplats, Görvälns slott, Sandviks gård och eventuellt Gåseborg.

Gilletts ordförande tackade rådsmedlemmarna för deras arbete och förklarade årsstämman avslutad. Den avgående styrelseledamoten Anita Etander avtackades för sina insatser på Nälsta gård och vid gilletts alla arrangemang. Förutom blommor fick hon varma applåder.

Anita Etander

Därefter vidtog kaffe och underhållning. Janne Boquist på piano och Annica Risberg, sång, underhöll oss med ett pärlband kända melodier från 1930-talet och framåt. Stämningen steg märkbart i lokalen och många sjöng med i sin ungdoms schlager. Sedan ville applåderna aldrig sluta - tänk vad musik betyder mycket för sammanhållningen och välbefinnandet!

Det var en leende församling som lämnade lokalen och letade rätt på sina ytterkläder.

Annica Risberg

Sköldqvists Blommor – ett gammalt familjeföretag

Av Karl-Gunnar Bäck

Vid Spånga Kyrka finns en skylt som säger ”Sköldqvists Blommor”. Men ”Sköldqvist” finns inte med i verksamheten nu. I mitten på 90-talet sålde **Fredrik Sköldqvist** rörelsen, sedan han efter sjukdom slutat sitt med blomsteraffären i Spånga Centrum. I drygt 90 år hade familjen drivit företag i Spånga sedan farfar **Carl Johan** och farmor **Ida** öppnade handelsträdgård på Spångavägen 50.

Carl-Henrik Källberg på Skygränd i Solhem har samlat uppgifter om Sköldqvists engagemang, dels bor han nära den plats där den stora handelsträdgården låg (den omfattade 8 glasade växthus, varav sju uppvärmda, jämte frilandsodling och två bostadshus), dels arbetade han länge i f.d. Sigge Sport-huset, där Sköldqvists butik fanns.

Sköldqvists handelsträdgård

- En affär som alla Spångabor kände till, säger Calle Kållberg. Utöver trädgården och försäljning i Flysta och Solhem hade man handelsplats i Klarahallen och vid Spånga Kyrka. Familjen hade också en intressant bakgrund för sin tid. Den var typisk för många av dem som sökte sig till Spånga men kanske nu är bortglömda.

Carl Johan Sköldqvist, född utanför Askersund, var slottsträdgårdsmästare på Sturehofs slott hitom Södertälje. 1905 – 37 år gammal – köpte han tillsammans med sin smålandsfödda hustru Ida, 40 år och guvernant på slottet, tomt i Spånga och startade eget. Med sig hade makarna Idas syster **Mina** – husa på slottet.

- Farmor Ida var den starka kraften i familjen, skriver hennes sondotter **Marianne Lohm** på Staby Gård i Linköping i ett brev. Hon skötte odlingarna.

Hennes man skötte ”affäerna” och handelsplatsen i Klarahallen, dit han for in varje morgon. Mina skötte det stora hushållet. Familjen Sköldqvist blev ett begrepp i Spånga.

87 år gammal dog farmor Ida 1952. Sonen **Sten** och hans hustru **Hjördis**, som bägge redan fanns i rörelsen, hade tagit över. Man fortsatte med handelsträdgården ännu några år. Men en ny tid pressade på och den ena trädgården efter den andra i Spånga blev mark för villabebyggelse. 1962 stod nya villor färdiga på odlingsmarken.

Butiken i Centrum och kiosken vid kyrkan var kvar. Fredde arbetade vidare i mer än 30 år tills han en dag kollapsade i affären. Hans mor Hjördis – då över 80 år – ställde upp en tid, men det stod klart att det måste bli en försäljning.

Först till ett företag som drev torghandel i Åkersberga. Sedan kom en ung iranska, som gjorde sina första lärospån som företagare i Sverige. Hon var optimist men omsättningen räckte inte. Företaget stängde efter ett år. Det blev konditori av lokalen.

Vid Spånga kyrka

Men hennes mamma **Mahnaz Baniasad** tog över kiosken vid kyrkan. Med hjälp av församlingen har hon rustat upp lokalen och gjort en inbjudande affär av den. Idag har hon öppet på tredje året efter att vid starten bara varit igång på helger/veckoslut. Butiken har blivit omtyckt och därtill ett stabilt inslag kring kyrkan. Nu jobbar man varje dag.

- Vi tycker om att ha arbete; kunderna är vana vid att det ska finnas blommor vid en kyrkogård, säger Mahnaz, som visat att det visst går att driva en rörelse som förr vid kyrkan.

- Men man måste vara realist och hålla nere utgifterna om det skall gå runt, säger hon.

Dynamik i kubik – Spånga Centrum på 50-talet

Av Agne Holmer

Rubriken kan tyckas lånad från en kvällstidnings löpsedel, men då jag själv provat orden mot den tilltänkta text jag har för avsikt att skriva fann jag den likväl adekvat. Jo, jag har tänkt att skriva en sida eller två om den tid, några år in på femtiotalet, då Spånga och då speciellt bebyggelsen runt centrum fördubblades flerfalt.

Uppslaget till att med text belysa just denna tid kom sig av att jag för en tid sedan fick ett foto av min mamma, vilket hon hade hittat i en genomgång av det aldrig färdigstädade "hemarkivet".

Förmiddagspass på lekskolan 1958

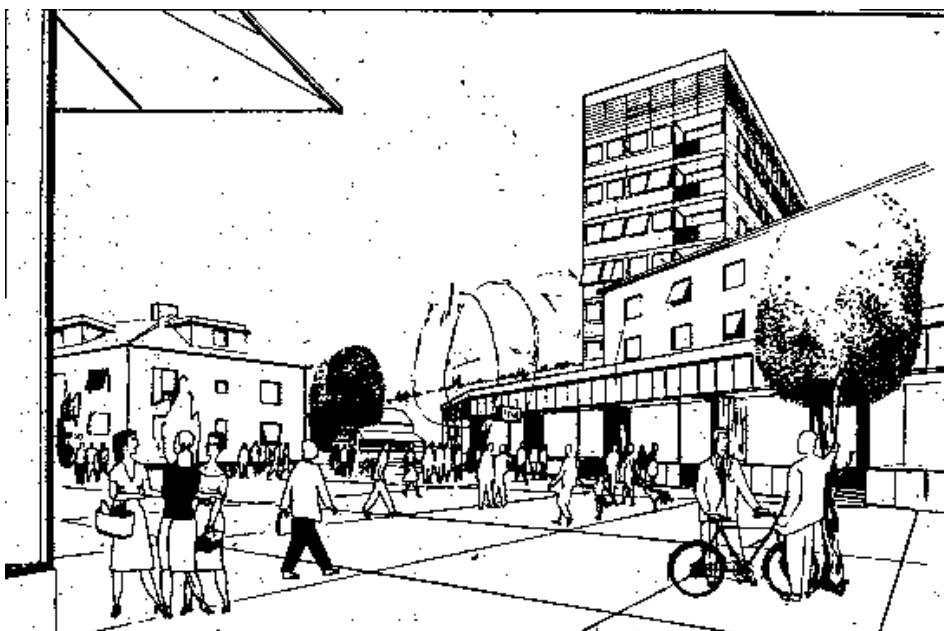
Bilden visar en första motsvarighet till Kindergarten i Spånga. Lekskolan kom till efter att trycket ökat på krav om nya barndaghem och lekskoleplatser. I Västerort står att läsa (dec 1956): "Ett oeftergivligt krav från Spånga socialdemokratiska förening är att ett barndaghem och förskola för centrala Spånga ordnas. Vidare krävs att barnavårdsnämnden

ordnar daghem för småskolebarn i privata hem varvid staden skall stå för två tredjedelar av inackorderingskostnaden. Dessutom måste en ny lekpark anläggas som ersättning för den som tas i anspråk för gymnasiets utbyggnad."

Mot bakgrund av att jag skulle börja skolan och första klass 1959, så tyckte min mamma att det säkert skulle vara lämpligt för mig att börja förformas inför kommande skolstart. Kortet är fotograferat 1958, vår lärarinna var såvitt jag kommer ihåg ganska sträng och hon kom från Tyskland. Det framgår av kortet att disciplinen och uppmärksamheten var på topp. Tyvärr har jag inga noteringar av namnet på vår lärarinna ej heller hur länge lekskolan fanns på plats. Platsen där lekskolan låg för en kort tid var på gårdet ungefär framför där Gryningsvägen mynnar ut på Kronofogdevägen idag. Den lekpark som nämndes ovan, måste vara densamma som finns än idag kringgårdad av Solhemsvägen och Skogsbacken.

Den snabbt frampressade lekskolan fick en begränsad tid på gårdet, under hösten 1957 skulle den nya stadsplanen för Spånga Centrum klubbas i stadsfullmäktige. Beredningen för förnyelsen av Spånga Centrum och ny stadsplan godkändes i byggnadsnämnden under sommaren 1957. I tidningen Västerort står att läsa på första sidan: "Spånga Centrum – området invid Spånga station – skall utbyggas till det tredubbla enligt ny stadsplan som i måndags godkändes av byggnadsnämnden. För närvarande finns i området 350 rumsenheter. Fullt utbyggt skall det få 1060."

Det var just de här stora besluten som tillsammans med en rad andra projekt som jag vill likna vid dynamik i kubik, det här var en satsning på hög nivå. Man skall beakta att söder om Spånga växte Vällingby med omnejd upp, detta var intressant, men de nya stadsdelarna kunde också ta attraktion från Spånga. Det gällde att få en rätt avvägning på utbyggnadsplanerna. Med facit i hand får femtiotalets stadsplanerare godkänt. Jag bifogar en bild av det planerade Spånga Centrum, på bilden kan man se det ena av de två punkthusen utmed Avestagatan. Planeringsbilden av centrum är vad vi fortfarande ser idag.

Skiss på Spånga Centrum 1957

Övriga projekt klubbade under dessa år var bl a Spånga Församlingshus, en sk långbänk från 1948 till dess färdigställande 1959 samt Spångaåns kulvertering. Jag hoppas att få återkomma med en artikel om Spånga Församlingshus, denna fantastiska byggnad, vid ett senare tillfälle.

För den sifferintresserade kanske följande tabell är av intresse. Tabellen visar invånarantalet i Spånga församling mellan åren 1950 till 1998. Antalssiffrorna tar här hänsyn till utbrytningar av nya församlingar.

1/1	1950	1960	1970	1980	1990
0	15641	70163	49012	42505	44399
1	15873	71928	59580	42225	44105
2	16947	38112	67785	42311	43840
3	22187	38646	68811	42224	43860
4	28992	38956	41833	42111	44017
5	34767	39035	43782	42439	45081
6	46763	38999	50372	42587	45594
7	55784	39344	56662	43143	46071
8	63037	39626	60595	43817	46945
9	68196	42702	63483	44254	

Stockholms läns hembygdsförbunds årsmöte i Salem

Av Gösta Garberg

Lördagen den 27 mars 2004 höll länsförbundet sitt årsmöte i Salem. 49 hembygdsföreningar var representerade; från Spånga kom Gösta Garberg samt Olle och Anita Magnusson. Som vanligt vid dessa möten fanns vid entrén utställningar och bokbord. Mötet öppnades med att Salems gille bjöd på en nostalgisk och medryckande dansuppvisning med melodier från förr, som t ex Lambeth Walk. Ordföranden i Salems hembygdsförening hälsade välkommen, varefter kommunfullmäktiges ordförande berättade om Salems kommun och dess framväxt från stationssamhället Rönninge till nuvarande område med Salemstaden som centrumpunkt.

Efter ytterligare information om Salem och arbetet i dess kulturnämnd samt utdelning av ett antal utmärkelser till personer inom Länsförbundet vidtog årsmötesförhandlingarna med ett tal av Göran Furuland. Efter en genomgång av verksamhets- och förvaltningsberättelsen och framförandet av revisionsberättelsen beviljades styrelsen ansvarsfrihet. Nu nämnda handlingar finns till påseende på Nälsta för dem som så önskar. Vid efterföljande val omvaldes Göran Furuland som ordförande samt nyvaldes tre ledamöter och en revisor.

Efter själva förhandlingarna följde vi spångabor med på två av de tre utflykter som bl a gick till Salems kyrka, Söderby gamla sanatorium och herrgården Högantorp. Kyrkan, som ligger på en udde vid stranden av Bornsjön, är från tidigt 1100-tal liksom den stora sandstensfunten och är förknippad med legenden om den helige Botvid – Södertörns apostel. Krucifixet i kyrkan är från början av 1200-talet.

Namnet Salem kommer från det ursprungliga ordet Slem, vilket dock på 1600-talet fick bokstaven a tillagt, eftersom ordet slem i betydelsen fattig och usel ej ansågs lämpligt för en kyrka.

Bland bemärkta personer i Salem kan nämnas:

Johannes Edfelt, ledamot av Svenska akademien.

A J von Höpken, statsråd i hattarnas regering under 1750-talet.

Sten Bergman, forskningsresande och zoolog, med många radioanföranden. Giovanna Bassi, 1765-1834, en under 1700-talet mycket skicklig och vacker operaballerina som blev något skandalomsusad och köpte Högantorp och många andra gårdar i närheten där hon regerade ganska så bestämt.

Som vanligt är dessa möten med de anordnade bussutflykterna en positiv och lärorik del av länets hembygdsarbete som varmt kan rekommenderas till kommande år.

Rabarber av **Inga-Britt Häggström**

”Vad skall jag göra med all rabarber, vi äter inte efterrätter som kräm och pajer längre. Och rabarbern bara växer och växer, den verkar vara omöjlig att bli av med.”

De orden har jag ofta hört av ägare till gamla villatomter. Till dem vill jag föreslå: gör saft! Ren oblandad rabarbersaft. Men skörda alla stjälkarna före midsommar, det kommer upp nya, mjälla stjälkar igen. Receptet kommer från ett gammalt nummer av tidningen ”Land”. Saften blir frisk och hållbar.

Rabarbersaft

6 kg rabarber
4 lit. vatten
60 gr. vinsyra (2 påsar)

Blandas i en hink, får stå 24 tim.
Rör om då och då.
Silas.
Tillsätt 2 kg socker och 2 msk Atamon.
Rörs i till sockret smält.

Tips! Skär stjälkarna i matberedaren. Går snabbt. Saften är mycket hållbar bara flaskorna är riktigt rena. Jag har sparat några ett helt år i skafferiet!

Efterlysning

Redaktionen har fått en förfrågan om vi vill ta in en efterlysning i Spånga-bygden.

Den kommer från **Barbro Johansson** i Flysta. Hennes föräldrar köpte i slutet av 1940-talet en villa i Flysta, Centralvägen 3, nuvarande Spångavägen 303. I villan drevs "Flysta café". Förutom servering av kaffe, te och läsk hade man även konditoriförsäljning. I ett rum kunde gästerna även spela biljard. Nu undrar Barbro Johansson, som bor kvar i villan, om någon har ett foto av huset som det såg ut då. Var vänlig hör av er till henne på telefon 08 - 36 11 37 eller 070 - 563 32 38

Bromstens Svarveri & Snickerifabrik
utför förstklassigt och till billiga priser
**Snickerier och Svarvningar av alla slag. Gardin-
och Ledstänger, Fönster- och Avdelningsskärmar.**
OBS.! Rabarberskäraren BRAVO.
Oumbärlig för varje husmoder vid konservering av rabarber.
Försäljare: Bromstens Handelsförening, Spånga Järn- & Färg-
handel, Bergmans Järnaffär, Sundbyberg m. fl.
Infordra offert. Tel. Bromsten 12

Reklam från 1920-talet. Finns det någon som har en aning om hur rabarberskäraren ser ut och fungerar?

Inför Hemslöjdens dag 4 september 2004

Passa på tillfället att slöjd tillsammans med barn och vuxna!

Den 4 september 2004 är det dags för Hemslöjdens dag. Den sammanfaller med att Arla kommer att ha slöjd på alla randiga paket d.v.s. mjölk-, fil- och youghurtpaket, under september. Spridningen är överväldigande 10 miljoner paket i området syd- och mellansverige utom Skåne. Teknikerna som Arla valt är Trådslöjd, Pärlbroderi, Halmmobil och sy en Skinnboll.

Tillsammans med alla hemslöjdsintresserade i Stockholms län vill vi, läns hemslöjds konsulenter och Stockholms läns hemslöjdsförening, göra en riktig manifestation omkring hemslöjden. Vi vill passa på tillfället nu när marknadsföringen sköts av Arla; bättre kan det inte bli.

Lär dig teknikerna

Slöjdhuset kommer i början av juni att vara öppet för dem som vill lära sig teknikerna. Konsulenter finns på plats.

Adress och tid: Slöjdhuset, Sabbatsbergsvägen 7, tid: kl 16-20

2 juni skinnbollar och halmmobiler

3 juni trådslöjd och pärlbroderi

Kostnad: 125:-/person, material och kaffe ingår

För frågor, information ring Eva Andersson tel 08-30 28 60

Peter Strådal tel 08-30 28 62

Anmälan görs till någon av Gillets rådsmedlemmar, varefter rådet gör en gemensam anmälan till arrangörerna Läns hemslöjds konsulenter och Stockholms läns hemslöjdsförening.

Den Internationella Hembygdsdräktens Dag 2004

Söndagen den 22 augusti – för 9:e gången – är det årets folkfest på Skansen. Då fylls Skansen av vackra, färgglada och spännande hembygdsdräkter från hela världen.

Programmet pågår från kl 11 till 17 och bjuder på musik- och dansuppvisningar runt om på Skansen. Olika slöjdare demonstrerar sitt kunnande, marknadsstånden är fyllda av hantverk från när och fjärran och en specialutställning på dräkttemat visas vid Bollnästorget. Det populära dräkttåget avgår från Nordiska museet och vid invigningen på Sollidenscenen visas årets utvalda dräkter på catwalk.

Vi hoppas att du vill medverka och vara med och förgylla dagen.

Alla klädda i dräkt från Sverige eller annat land har fri entré till Skansen denna dag.

Kjell Nilsson

Stockholms läns hembygdsförbund

Tel 08-30 21 80, fax 08-34 74 74

e-post kjell@hembygd.se

Besök gärna våra hemsidor

www.hembygd.se/stockholm och www.skansen.se

Stockholm läns hembygdsförbund

Skansen

Länshemslöjds konsulenter

Stockholms läns hemslöjdsförening

**Välkomna
till
Nälsta Gård**

**Vi har Öppet Hus med kaffeservering
kl 13 - 16**

13 juni

12 september

26 september

10 oktober

24 oktober

Nya medlemmar

Per Elgestrand

Harry Lundberger

Göran Lundqvist

Ulf Melander

Birgitta Strokirk-Holmström

Wiveca Strokirk-Schwartz

Välkomna!

Medlemsavgiften: Kr 100:-, familjemedlemmar kr 10:-

ISSN 0281-5079